

Un cementeri particular

El Cementeri General de València és un recinte pulcre i ordenat, el verdader gran parc de la ciutat, que en té tan pocs, la vila nova dels difunts fundada cap a l'any 1800, hi ha qui diu que inspirat en el Père-Lachaise de París, sempre seguint un projecte ben clàssic d'angles rectes com el que degué seguir fa més de dos mil anys la petita Valentia romana. Aquest no és un cementeri romàntic ni barroc, ni atapeït ni trist, és una bella ciutat dels morts endreçada i burgesa, espaiosa, modesta, amb mausoleus romàntics sense prepotència, sense un excés de marbres ni d'estàtues grosses. És un recinte urbà com un seguit de places, claustres o patis delimitats per quatre panys de pavellons llargs amb cinc pisos de nínxols de bona rajola de color ja torrat. Ací i allà hi ha alguns xiprers voluminosos, seculars, no molts i no d'aquells esvelts i primos que se suposen habituals als cementeris, sinó xiprers panxuts amb troncs ja vells i grossos entre les tombes familiars que ocupen l'espai sencer del primer quadre o plaça a banda i banda del camí central, que és una curta avinguda amb sepulcres de grans lloses ben arreglerades sobre les quals hi ha el nom Família Tal, Família Qual, i una llista dels membres morts d'igual cognom que ha anat creixent, escrita amb la mateixa lletra, al pas dels dos segles passats, anys 1800 i anys 1900. Aquestes tombes més velles són talment com llits grans i grisos, algunes ja rosegades per l'oblit perquè no s'hi ha enterrat ningú de les generacions recents: són tombes sense flors artificials ni retrats ovalats de color sèpia, sepulcres morts, com si foren els antics habitatges honorables d'aquell carrer principal que porta dret a l'església d'arquitectura incerta amb una imatge massa nova i massa gran de la Mare de Déu dels Desemparats al capdamunt. Mirant a l'esquerra, els porxes severos de columnes dòriques tenen una estranya solemnitat arcaica. Però més a l'esquerra encara, el visitant curiós trobarà el pas al que en un altre temps no tan remot es deia Cementeri Civil i tenia una entrada a part, per als morts no catòlics. És com un pati d'aire abandonat i de perímetre o forma irregular, no una secció clara i endreçada, regular i perfecta com són totes les altres del gran parc dels morts, i no està dins del parc municipal sobre terra sagrada, parc urbà i ordenat, de vegetació retallada i controlada, sinó formant un racó marginal en un extrem del recinte, i en realitat és un

Joan Francesc Mira

cementeri a part, un cementeri particular, fora del cementeri general, ja que aquest quadre tampoc no és un quadre sinó quasi triangle, amb una porta pròpia a l'exterior, ara tancada, i sembla que és bastant recent l'obertura que el comunica amb

el gran porxe de columnes dòriques, la que permet passar de la terra sagrada i comuna a aquesta terra sense consagrar.

Aquest pati particular és més petit que els altres, més humit, més ombrívol, potser perquè no hi solen entrar els jardineros, potser perquè tampoc els familiars dels difunts no el netegen de l'herba que hi creix i va invadint les tombes, o qui sap si la major part dels parents són remots o perduts, i si els morts eren heretges, jueus o maçons, no deuen rebre visites ni els dies de Tots Sants i de les Ànimes. Hi ha una sequioleta que el travessa de ponent a llevant i que escampa l'aigua pels reguers i la humitat entre els sepulcres, potser per tot això la vegetació allà dins és inesperadament frondosa, i a més els arbres no estan podats, hi ha heura fosca i espessa pujant pels cantons cap al més alt dels nínxols i estenen-se per terra entre les lloses, i el recinte privat és un jardí humit de verdor densa i antiga, com si la terra no beneïda fóra molt més fecunda. Ací enterraven els heretges, els jueus i els suïcides, m'explicava mon pare en la visita anual, i els apòstates públics morts sense confessió, i també, en un sector especial de nínxols molt petits i de tombes a escala reduïda, hi ha les restes delicades i mínimes, ara només grapat de pols, ossets desfets, dels infants sense batejar que no han pogut anar al paradís i passaran l'eternitat als llimbs, de manera que el tractament dels més innocents de tots és, o ha estat durant dècades i segles, el mateix reservat per als rèprobes: ni els uns ni els altres tenen dret al repòs en recinte sagrat. Però quins jueus i quins heretges hi havia a València fa un segle i mig o un segle si no eren aquests pocs noms alemanys Blum, Silberstein, Koch en sepulcres amb l'estrella de David, i alguns altres cognoms estrangers amb la creu dels cristians: devien ser viatgers que trobaren una mort sobtada en aquesta ciutat, o comerciants francesos néts d'hugonots, enginyers holandesos o anglesos del ferrocarril, representants d'alguna gran empresa, cònsols d'algun país de luterans, qui se'n recorda d'ells, ni a la terra o ciutat on van nàixer ni en aquesta ciutat on van morir, i on ningú no els recorda.

“Hi ha heura fosca i espessa pujant pels cantons cap al més alt dels nínxols i estenen-se per terra entre les lloses, i el recinte privat és un jardí humit de verdor densa i antiga, com si la terra no beneïda fóra molt més fecunda. Ací enterraven els heretges, els jueus i els suïcides, m'explicava mon pare en la visita anual, i els apòstates públics morts sense confessió”